

No: 483 – Mahreç İşareti

SEYDİLER KİLİMİ

Tescil Ettiren

FETHİYE TİCARET VE SANAYİ ODASI

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 31.12.2018 tarihinden itibaren korunmak üzere 03.02.2020 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 483
Tescil Tarihi	: 03.02.2020
Başvuru No	: C2018/241
Başvuru Tarihi	: 31.12.2018
Coğrafi İşaretin Adı	: Seydiler Kilimi
Ürün / Ürün Grubu	: Kilim / Halılar ve kilimler
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası
Tescil Ettirenin Adresi	: Taşyaka Mahallesi 144 Sokak 119/1 Fethiye MUĞLA
Coğrafi Sınır	: Muğla ili Seydikemer ilçesi Seydiler, Seki, Atlıdere ve Ören mahalleleri
Kullanım Biçimi	: Coğrafi işaret ibaresi, amblem ile birlikte ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Coğrafi işaretin ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığı durumlarda, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Geçmişe eskiye dayanan Seydiler Kilimi, yörede yaşayan yörüklerin, özgün renk ve motiflerle yaşam şekillerini aktararak dokudukları kilimdir.

Yolluk, seccade, heybe ve benzeri amaçlarla kullanılmak üzere dokunan bu kilimlerin en önemli ayırt edici özellikleri; genellikle doğal ve yörede yetişen bitkilerin de kullanılmasıyla elde edilen renkleri, özgün motifleri ve motifli yüzeye geçmeden önce dokunan; bordo-mavi renklerin yanı sıra çok ince çizgi halinde sarı rengin kullanıldığı 6-10 cm eninde etek örgüsüdür.

Seydiler Kiliminde daha çok koyu renkler kullanılır. Seydiler Kiliminde içten dışa doğru büyüyen eşkenar dörtgen şeklinde geometrik motifler yan yana ve üst üste sıralanır. Orta zeminde yer alan eşkenar dörtgen şekillere “farda” ya da “zini” adı verilir.

Eşkenar dörtgen farklı renklerde dokunmuş ve testere dişi görünümündeki motiflerin birleşmesinden oluşur. Bu motifler “yantır” olarak adlandırılır. Fardanın her iki yanında, uzun ve kısa kenarlarda “koç boynuzu (yarım sındı)”, “koşan köpek” ve “gelin öldüren” gibi motifler bulunur. Uzun kenarlarda yer alan motifler bazı dokumalarda tırnak motiflerinin içerisinde yer alır. Bu kilimler “çift tırnaklı” olarak adlandırılır. Bazı dokumalarda ise tek tırnak motifinin yanında sıralanır. Bu dokumalar da “tek tırnaklı” olarak adlandırılır. Tırnak motifleri ile birlikte kullanılan motifler beyaz zemin üzerine dokunur ve bu bölüm zemin renginden dolayı “ak direk” olarak adlandırılır.

Seydiler Kilimi; “üç zinili, çift tırnaklı kilim” şeklinde zeminde yer alan zini sayısına ve iki uzun kenarda sıralanan tırnak motiflerinin tek ya da çift olmasına bağlı olarak tanımlanır. Zini sayısı kilimin büyüklüğüne göre değişir.

Zini ya da farda olarak bilinen eşkenar dörtgen şeklindeki desenin merkezinde genellikle “koca bıyık (kurtağzı)” bazılarında da koca bıyık ile beraber “çakmaca (çengel)” motifi yer alır. Bazı örneklerde koca bıyık motifinin alt ve üst kısmında “bukağı” motifi görülür.

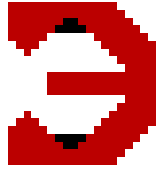

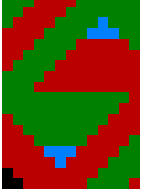

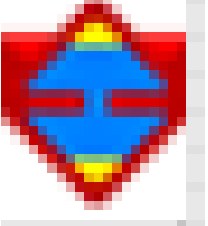

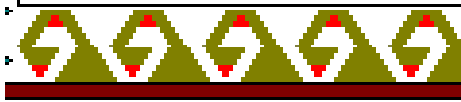

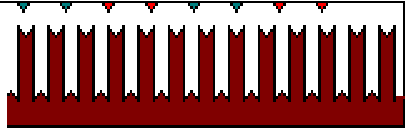

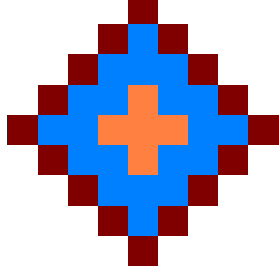

Kilimin dört tarafını çevreleyen ve içerisinde “tabak (koç boynuzu)” motifinin yer aldığı kısma “karasu” adı verilir, karasudan sonra kısa kenarlarda yer alan ve hesaplı su adı verilen kısımda da yine “tabak (koç boynuzu)” ve eli belinde motifleri bulunur. “Serpmece”, “kıvrım” ve “yassı tabak” gibi yine yöreye özgü bazı motifler de kilim zemininde yer alır.

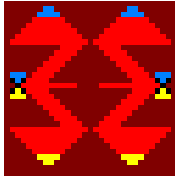

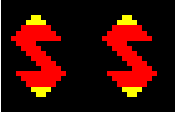

Resim 1. Seydiler Kilimi

Tablo1. Seydiler Kiliminde Kullanılan Motifler

Farda (Zini)		
Yantr		
Koca bıyık (Kurtağzı)		

Canavaragzi		
Canavar Ayađı		
Bukağı		
Koşan köpek		
Tırnak (Parmak)		
Tabak (Koç boynuzu)		
Gz		

Çift tırnak ve içinde cıngılı su		
Gelin Öldüren		
Sındı		
Çakmaca		
Eli Belinde		

Üretim Metodu:

1. İpliğin Dokumaya Hazırlanması

Geçmişte yörede kilim dokumada kullanılan iplikler koyundan kırkılan yünlerin temizlendikten sonra tengerek (kirman) yardımı ile istenilen incelikte bükülmesi sonucunda elde edilmekteydi. Daha sonra bu iplikler yine yörede yetişen bazı boya bitkilerinden çeşitli yöntemlerle elde edilen boyalarla boyanmaktaydı.

Seydiler Kilimi dokumacıları günümüzde çözü ve desen ipliklerini hazır olarak satın alır. Seydiler Kilimi dokumacıları desen ipliklerini boyasız olarak temin eder ve kendileri boyar ya da dokuma için kullanılan iplikler hazır olarak temin edilir.

Boyama işlemi yapay ve doğal boyalar bir arada kullanılarak yapılır. Yapay boya olarak piyasada hazır olarak satılan toz boya, doğal boya olarak ise bitkiler kullanılır. Dokumalarda kullanılan renkler, yöre halkının yıllardır alıştığı ve tecrübeleri ile geliştirdiği yöntemler uygulanarak elde edilir.

İpliklerinin boyanmasında ceviz kabuğu ve yaprağı (*Juglans regia L.*), asma yaprağı (*Vitis vinifera L.*), sütleğen (*Euphorbia sp.*), soğan kabuğu (*Allium cepa L.*), kavak ağacı kabuğu (*Populus alba L.*), serkele (şahtere) (*Fumaria officinalis L.*), palamut (*Quercus aegilops L.*), badem yaprağı (*Amygdalus orientalis Miller*), karamuk kökü (*Berberis vulgaris L.*) gibi yörede yetişen bitkiler sıklıkla kullanılır.

2. Boyama

İplikler boyanmadan önce; boyama işlemini kolaylaştırmak ve boyanın iplik üzerine sabitlenmesini sağlamak amacıyla “mordanlama” adı verilen bir ön işlem uygulanır. Yörede mordan maddesi olarak çoğunlukla şap, turunç meyvesinin tamamı ve limon kabuğu kullanılır. Nadir olarak da sütleğen ve kekik bu amaçla kullanılan bitkilerdir. Mavi (çömlek mavi) renk elde etme dışında yapılan boyama uygulamalarında iplikler önce şap, turunç meyvesi, limon kabuğu, sütleğen ya da kekik bitkisinden herhangi biri ile işlem görür, sonra teğetlere (çile) ayrılarak boyama işlemi yapılır. Mordanlama işlemi yörede “faşillama” ya da “acıdıklama” olarak adlandırılır. Mordanlanmış iplikler elde edilmek istenen renk için bitkisel ya da yapay boyalarla boyanarak kurutulur ve kullanıma hazır hale getirilir. Beyaz renk için boyasız iplikler sadece şap ile kaynatılarak kullanılır. Mordanlama (faşillama/acıdıklama) işlemi iki farklı yöntem uygulanarak yapılır.

Birinci yöntemde; turunç meyvesi kabuğu ile beraber doğranarak suya konur ve kaynatılır. Sonra süzülür ve boyanacak iplikler bir süre bu suda kaynatılır. Mordanlama (faşillama/acıdıklama) işlemi tamamlandıktan sonra bitkisel ya da yapay boyarmaddelerle boyama işlemi tamamlanır. Boyama işlemi sırasında, şap ya da tuz ilave edilir.

İkinci yöntemde ise; turunç meyvesi ya da limon kabuğu yine küçük parçalar halinde doğranarak suya konur, ancak bu kez içerisine teğete (çile) bir kaşık ölçüsünde şap ya da tuz (bazen her ikisi de) atılır. İplikler de ilave edilerek hepsi bir arada 10-15 dakika kaynatıldıktan sonra süzülür ve elde edilen bu suya, daha önceden boya bitkisi kaynatılarak elde edilen boyalı su ya da yapay boyarmadde eklenir. İplikler tekrar boyanın da bulunduğu bu suya konularak kaynatılır ve boyama işlemi tamamlanır.

Ayrıca yörede bazı uygulamalarda, boyama öncesi hazırlık aşamasında yukarıda belirtilen mordanlama yöntemlerinden biri ile mordanlanan iplikler, sütleğen (*Euphorbia* sp), asma yaprağı (*Vitis vinifera* L.) karamık kökü (*Berberis vulgaris* L.), badem yaprağı (*Amygdalus orientalis* Miller) bitkilerinden birisiyle sarıya boyanır ve daha sonra hangi renge boyanacak ise o renk yapay boyarmadde ile boyama işlemi devam ettirilir. Diğer bir uygulamada ise önce iplikler adı geçen bitkilerle sarıya boyanır, sonrasında mordanlama (faşillama/acıdıklama) işlemi uygulanır ve ardından boyama işlemi yapılır. Yörede boyama işleminde bitkisel boyalar ve yapay boyalar tek başına kullanıldığı gibi bu tip uygulamalarda bir arada da kullanılır. Mordanlama işlemi ipliklerin solmaması, yani dış etkilere karşı dayanıklılığının artırılması ve yün dokuma ipliğini güve gibi zararlılara karşı korumak amacıyla uygulanır.

Boyamada kullanılan bitkiler ve boyama işlemleri aşağıdaki gibidir.

Sarı: Boyama işleminden önce iplikle faşillama(acıdıklama) işlemine tabi tutulur. Sarı renk için, asma yaprağı (*Vitis vinifera* L.), sütleğen (*Euphorbia* sp), karamık kökü (*Berberis vulgaris* L.) ve badem yaprağı (*Amygdalus orientalis* Miller) kullanılır. Bitkilerden hangisi kullanılacak ise boyanacak iplik miktarına göre birebir oranında boyama kabına koyularak odun ateşinde gün boyu kaynatılır ve sonra süzülür. Elde edilen bu boyalı suda iplikler yine odun ateşinde gün boyu kaynatılır. İplikler boyama işlemi tamamlanınca yıkanarak kurumaya bırakılır.

Kırmızı (Al): Yörede kırmızı renk al, bordro renk ise kırmızı olarak adlandırılır. Kırmızı böceği (*Dactylopius coccus* Costa), kızılçam kabuğu (*Pinus brutea* Ten.) ve kökboya (*Rubia tinctorum* L.) bu rengin elde edilmesinde eskiden kullanılan boyarmaddelerdir. Günümüzde ise yapay boyarmaddeler kullanılır. Al rengi birkaç farklı yöntem ile elde edilir:

1. Önce sütleğen bitkisi kaynatılarak bir boyalı su hazırlanır. Bu boyalı suya 1 teğete 1 kaşık ölçüsünde kırmızı yapay boyarmadde (çakmaklı) ilave edilerek bir süre kaynatılır ve al renk için boyalı su elde edilir. İplikler de bu suya koyularak kaynatmaya devam edilir. İstenilen renge ulaşana kadar işlem sürdürülür.
2. 25-30 adet kadar turunç meyvesi ve bir kucak dolusu sütleğen bitkisi bir arada kaynatılır. Daha sonra bunlara bir hapaz(iki el birleşmiş halde avuç içi) şap ilave edilir ve sonra bitki artıkları süzülür. Bitki kalan bu duru suya, yine bir miktar şap ile birlikte kırmızı yapay boyarmadde eklenir ve iplikler de konularak istenilen renge ulaşana kadar kaynatılır.
3. Ceviz kabukları kaynatılıp süzüldükten sonra elde edilen boyalı suya 1 kg ipliğe yarım kaşık ölçüsünde şap ve kırmızı toz boya ilave edilip bir süre daha kaynatılır ve sonrasında iplikler de kaynayan suya eklenerek kaynatma işlemi devam ettirilir. İstenilen renge ulaşana kadar zaman zaman boya ilavesi yapılarak işlem sürdürülür.
4. Doğranmış turunç ya da limon, 1 kg ipliğe 3 kaşık olmak üzere şap ve bir miktar kırmızı toz boya boyama kabına birlikte konularak kaynatılır. Bu karışım kaynatıldıktan sonra iplikler de eklenerek istenilen renk elde edilene kadar boyama işlemi sürdürülür.

Koyu kırmızı (Kızıl): Bu rengi elde etmek için iplikler önce ceviz yaprağı (*Juglans regia L*) veya kabuğu ile devetüyü rengine boyanır. İplikler boyadan çıkarıldıktan sonra bu boyalı suyun içerisine bir miktar kırmızı toz boya (yapay boyarmadde) eklenir. Daha sonra hazırlanan bu suda iplikler istenilen renk olana kadar boyanır. Bazı uygulamalarda, koyu kırmızı renk elde etmek için kırmızı toz boya (yapay boyarmadde) ile beraber az miktarda siyah toz boya (yapay boyarmadde) eklenir.

Bordo (Kırmızı): Al rengin elde edilmesinde kullanılan boyalı suya bir miktar yeşil, bir miktar da siyah kimyasal boya beraberinde boyanacak iplik ilave edilerek istenilen renk elde edilene kadar kaynatılır. Bu rengin elde edilmesinde farklı bir uygulama olarak; başka bir yerde bir miktar eriğin kaynatılıp süzülmesiyle elde edilen erik suyu hazırlanan yeşil/siyah kimyasal boyaya ilave edilir.

Somon/ Pembe: Ayva yaprakları önce kaynatılır ve daha sonra bitki artıkları süzülerek bir boyalı su elde edilir. Elde edilen bu boyalı suya iplikler konularak uzunca bir süre kaynatılır ve boyadan çıkarılan iplikler yıkanarak kurutulur. Bu uygulama sırasında şap kullanılmaz.

Turuncu (kınalı sarı): Sütleşen bitkisi, şap ve iplikler bir arada kaynatılır. Kaynatma sonucunda sarı renk alan iplikler sudan çıkarılır ve kalan boyalı suya bir miktar turuncu toz boya ilave edilir. İplikler bu boyalı suya tekrar konularak bir süre daha kaynatılır.

Siyah: Siyah renk birkaç farklı yöntem ile elde edilir.

1. Sütleşen bitkisi, şap ve iplikler bir arada kaynatılır ve sonuçta iplikler sarı renk alır. Sonra boyanan iplikler sudan çıkarılır ve kalan boyalı suya bir miktar siyah toz boya ilave edilir. İplikler bu boyalı suya tekrar konularak bir süre daha kaynatılır ve boyama işlemi tamamlanır.
2. Al renk elde etmek için hazırlanan boyalı suya bir miktar siyah toz boya eklenerek iplikler bu suda kaynatılarak boyanır ve daha sonra boyanan iplikler boyama kabından alınmadan kendi halinde soğumaya bırakılır. Soğuma süresi çoğu zaman akşamdan sabaha kadar sürer.
3. Siyah toz boya, bir miktar şap ve iplikler beraber bir süre kaynatılır. Bir süre sonra boyama devam ederken rengin solmaması için ceviz kabuğu ile hazırlanan boyalı su da boyama kabına ilave edilir.

Kahverengi: Sütleşen bitkisi ile şap ve iplikle birlikte kaynatılarak sarı renge boyanmış iplikler elde edilir. Boyanmış iplikler sudan çıkarılır ve kalan boyalı suya bir miktar kırmızı ve yeşil toz boya ilave edilir. Daha sonra iplikler bu boyalı suya tekrar konularak bir süre daha kaynatılır.

Yeşil: Yeşil renk birkaç farklı yöntem ile elde edilir.

1. Bir miktar turunc meyvesi şap ile birlikte kaynatılır. Daha sonra bu karışıma bir miktar sarı toz boya eklenir. İplikler hazırlanan bu boyalı suda kaynatılarak boyanır. Boyama sonucunda sarı renk almış iplikler sudan çıkarılır ve bu suya yeşil toz boya ilave edilir. Daha sonra iplikler tekrar yeşil boya da eklenmiş suya konularak bir süre daha kaynatılır ve boyama işlemi tamamlanır.
2. Önce asma yaprakları kaynatılır ve elde edilen boyalı suda iplikler boyanır. Açık sarı renk alan iplikler renginin biraz koyulaşması amacıyla bir süre küllü suda (külü çökmüş duru su) bekletilir. Küllü suda bekletilmiş iplikler sonra bir süre de gök mavi rengin elde etmek için hazırlanan boyalı suda bekletildikten sonra yeşil renk elde edilir.
3. Sütleşen ya da asma yaprağı kullanılarak iplikler sarı renge boyanır. Suya bir miktar yeşil toz boya ve şap ilave edildikten sonra istenilen renge ulaşına kadar bir süre daha boyama işlemine devam edilir.

Devetüyü: Yöre dokumalarında sıklıkla kullanılan bu renk için geçmişte boyasız kendi rengi ile gerçek deve yünü kullanılmakta iken günümüzde bu rengi elde etmek amacıyla iplikler boyanır. Devetüyü renginin elde edilmesinde ceviz yaprakları ve kabuğu serkele (şahtere), soğan kabuğu, meşe palamudu, kavak ağacı kabuğu ve karaağaç kabuğu kullanılır. Palamut ile yeşile dönük sarımsı bir devetüyü rengi, ceviz kabuğundan kahverengiye dönük, karaağaç kabuğundan ise hafif pembemsi devetüyü rengi elde edilir. Devetüyü rengi elde edilirken boyama sırasında şap kullanılmaz. Devetüyü renginin elde edilmesinde uygulanan farklı yöntemler aşağıdaki gibidir.

1. Ceviz yaprağı, kabuğu ve palamut bir arada kaynatılıp, bitki artıkları süzildikten sonra elde edilen boyalı suya iplikler konur ve bir süre kaynatılır. Boyama işlemi tamamlandıktan sonra iplikler yıkanarak güneşte kurutulur.
2. Ceviz yaprakları dalı ile beraber kaynatılır ve süzülür. Elde edilen boyalı suda boyama işlemi tamamlanan iplikler yıkanarak kurumaya bırakılır. Bu işlem sırasında şap kullanılmaz.

3. Kaynatılıp süzülen ceviz kabukları ile elde edilen boyalı suda iplikler boyanır ve sonrasında yıkanarak kurumaya bırakılır. Bu işlem sırasında da şap kullanılmaz.
4. Serkele (şahtere) boyama kabına küçük parçalar halinde doğranır ve bir miktar ceviz kabuğu, yaprağı ve soğan kabuğu da ilave edilerek beraber bir süre kaynatılır. Daha sonra bitki artıkları süzülmeden iplikler de boyama kabına konur, kaynatma işlemine 15 dakika daha devam edilir. İpliğin yanmaması için bu kaynatma süresi uzun tutulmaz. Boyanmış iplikler suda kendi halinde soğumaya bırakılır. Boyama sırasında şap kullanılmaz.
5. Palamut kozalağı ezilerek toz haline getirilir ve bir çuvalın içine konularak, boyama kabında yarım saat kaynatılır. İşlem sonunda suya iplikler de konur ve 10 dakika kaynatmadan bekletilir. Bekletme süresi bitince iplikler yıkanarak kurutulur. İpliğin boyada bekleme aşamasında, bir miktar şap kullanılır.

Çömlek yeşili: Bir miktar küllü su hazırlanır. Yörede düz dokumacılığın yaygın olduğu köylerde ceviz, pınar ya da meşe ağaçlarının küllü kullanılır. Hazırlanan bu küllü suyun içerisine arpa, kına, kahve, labada kökü ve sarımsak ayrı ayrı bez keselere konularak atılır, daha sonra yeşil pul boya (yapay boyarmadde) ile iplikler de eklenerek 3-4 gün bekletilir. Sürenin sonunda iplik çıkarılır ve istenilen renk elde edilmemiş ise bir miktar daha boya ilave edilip istenilen renge ulaşılan kadar bekletmeye devam edilir.

Çömlek mavi: Çömlek mavi rengi birkaç farklı yöntem ile elde edilir.

1. Sarımsak, kül (sakız ağacının (mineç/menengiç)külü), kına, arpa ve kahve, çivit boya ve iplikler birlikte günümüzde çömlek olarak kullanılan plastik kaplar ya da teneke içerisinde ıslatılır. Çivit 1 çileye 1 kaşık ölçüsünde, diğer malzemeler ise birer avuç ve ayrı ayrı bez keseler içinde ilave edilir. Yaz aylarında güneşli günlerde 1-2 gün, kış aylarında ise 1 hafta bu şekilde soğuk suda bekletildikten sonra iplikler boyadan çıkarılır ve güneşte kurutulur. Daha sonra yıkanarak tekrar güneşte kurumaya bırakılır. Uzun süre bekletilen iplikler, lacivert renge yakın bir renk alır ve bu renge çivit mavi denir. İplikler az bekletildiğinde açık mavi, daha az bekletildiğinde ise kurşuni renk meydana gelir.
2. Kına, arpa, kahve, sarımsak ve kül (sakız ağacının (mineç/menengiç)külü) önce bir arada kaynatılır ve sonra süzülür. Bu su içerisine çivit boya ilave edilir. Boyalı su 5 gün bekletildikten sonra iplikler eklenir ve bekletmeye devam edilir. İplikler zaman zaman çıkarılır ve kurutulur, istenilen renge ulaşılamamış ise tekrar boyaya koyularak bekletilir. Bu işlem istenilen renk alınana kadar tekrar edilir. Boyanan iplikler önce güneşte kurutulur sonra küllü su ile yıkanarak tekrar kurumaya bırakılır.

Gök mavi: Pınar ağacının küllü iki teneke suya yarım teneke kül olacak şekilde kaba konularak kaynatılır. Kaynama işlemi üzeri köpüklenene kadar yaklaşık 1 saat sürdürülür. Karışım soğuduktan ve kül dibe çöktükten sonra elde edilen duru su başka bir kaba aktarılır. Bu suyun içerisine ayrı ayrı kumaş keselerde 2 kaşık kına, 5-6 baş sarımsak, 1 tabak arpa, 3-4 kök labada kökü, 1 kaşık kahve koyularak 2 gün bekletilir. Sürenin sonunda bu karışıma 1kg yüne 1 kaşık olmak üzere pul boya (çivit) ve iplikler eklenerek 1 gün de bu şekilde kaynatmadan bekletilir. Bekletme süresi tamamlandıktan sonra iplikler çıkarılıp durulanmadan kurutulur. Karışıma tekrar boya ilavesi yapılarak kuruyan iplikler konur ve 1 gün daha bekletilir. Bu işlem 3 kez tekrarlanır. Sonrasında iplikler duru suda hiç boya akmayana kadar yıkanır. Boyama kabı (teneke), yaz aylarında üstü örtülmeden gölgede ya da güneşte bekletilir, herhangi bir ısıtma işlemi uygulanmaz. Kış aylarında ise işlemi hızlandırmak ve kolaylaştırmak için tenekedeki su biraz ocakta ısıtıldıktan sonra boya ve diğer malzemeler eklenir ve bekletme güneş altında, üstü örtülerek yapılır.

a. Mavi pul boya

b. İpliklerin boyanması

c. Boyanmış iplik ve boyama sırasında ilave edilen organik materyallerin konulduğu kumaş kese

Resim 2. Gök mavisinin elde edilme işlemi

3. Kullanılan Araç-Gereçler

Dokumada genellikle ahşap sarmalı tezgâh kullanılır. Kilim tezgâhlarına yöresel olarak “kilim ağacı”, tezgâh parçalarından alt ve üst leventlere “ok”, tezgâhi ayakta tutan yan ahşap parçalara ise “yan ağaç” denir.

Resim 3. Kilim Tezgâhı (Kilim Ağacı)

Desen ipliğinin sıkıştırılması amacıyla kullanılan araç “kirkit”tir. Yörede düz dokuma kirketine “tarak” ya da “tokmak” denir. Genelde ahşap kirkit kullanılır. Kilim kirkiti hafiftir, sapı uzun, dişleri uzun ve seyrekler.

Resim 4. Kirkit (Tarak, Tokmak)

4. Dokuma Tekniği

Seydiler Kilimi, “bezayağı” adı verilen düz kilim tekniği ile dokunur.

a. Çözüme İşlemi

Dokuma işlemine başlarken ilk önce çözgü çözülür. Yörede çözgü, sarmalı tip tezgâh kullanılması nedeniyle tezgâh üzerinde değil ayrı bir yerde çözülür ve usulüne uygun şekilde tezgâha aktarılır. Kilim çözmek olarak adlandırılan bu işlem için boş bir alana iki demir kazık çakılır ve iki kazık arasındaki mesafe, dokunacak olan ürünün boyuna göre ayarlanır. Çözgü demiri de denilen bu iki kazık arasında çözgü ipliği sekiz rakamı yapacak şekilde hareket ettirilerek kazıklara sarılır. İşlem sırasında bir kişi iplikleri çözgü demirine usulüne uygun sarar, başka iki kişi ise her iki tarafta çözgü ipliğinin başlarına zincir (dıdı) atarak bağlama işlemi yapar. Yörede bu işlem “dıldamak” olarak adlandırılır. İstenilen çözgü teli (tin) sayısına ulaşıldığında çözgü çözme işlemi tamamlanır.

b. Çözgünün Tezgâha Aktarılması

Hazırlanan çözgünün tezgâha aktarılması amacıyla önce iki demir çubuk çözgülerin arasından geçirilir ve karşılıklı iki taraftan gerdirilerek elle düzeltilir. Bu demir çubuklardan biri üst leventteki yarığa, alt kısımda kalan diğeri de alt leventteki yarığa yerleştirilir ve çözgü ipliklerinin gerginlikleri tezgâh üzerinde ayarlanarak düzeltilir.

c. Gücü Bağlama İşlemi

Çözgünün tezgâha aktarılmasından sonra gücü bağlama işlemine geçilir. Dokuma işlemi için gerekli olan çaprazlığı oluşturmak amacıyla, sağ taraftan başlamak üzere çözgü telleri biri öne biri arkaya bırakılarak ayrılır ve aralarına varangelen ağacı geçirilir. Varangelen ağacı yörede “gelenvaran” ya da “gelenvara” olarak da adlandırılır. Varangelen ağacının arkasında kalan çözgü telleri, ortaya yan ağaçların arasına uzatılan ve bu yan ağaçlara iki

tarafından da bağlanmış olan gücü tahtası üzerine usulüne uygun olarak bağlanır. Gücü tahtasına “kücü” ya da “kücü değneği” gücü bağlamaya da “kücülemek” de denir. Dokumacılar, bazen gücü tahtasını kullanır, gücü bağlama işlemini 10 cm boyunda 1 cm çapında yuvarlak ahşap çubuklara çözgü tellerini gruplar halinde bağlayarak uygular.

d. Dokuma İşlemi

Dokumaya başlamadan önce Seydiler Kiliminin başlangıç yerinde çözgü telleri çift alınarak en az iki sıra olmak üzere atkı ipliği ile zincir örgü yapılır. Sonra üzerine birkaç santimetre dokumada kullanılan renklerden bir ya da birkaç renk ile çubuklar oluşturacak şekilde kilim dokuma yapılır. Bu birkaç santimetrelik dokumaya “etek” adı verilir. Etek örgü tamamlandıktan sonra zeminin dokunmasına yani motiflerin dokunmasına geçilir.

Dokuma aşamasında her motif kendi içinde ve geleneksel renginde dokunur. Bunun için atkı ipliği çözgü ipliklerinin arasından bir alt, bir üst yaparak geçirilir.

Dokuma işlemi tamamlandıktan sonra tekrar istenilen ende etek örgü yapılır. Bu bölüm kilimin başı olarak adlandırılır. Biten dokumalar uygun saçak uzunluğu bırakılarak kesilir ve tezgâhtan çıkarılır. Dokumacılar tezgâhtan alınan dokumalara bitirme işlemi olarak kuru süpürme, silkeleme, saçak örme (melik örme) işlemlerini uygular.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Seydiler Kiliminde kullanılan motifler, yöredeki kültürel birikimi yansıtmakta olup, motif, kompozisyon ve renk seçimi nesilden nesile aktarılan ustalık becerisinin göstergesidir. Bu sebeple yöreye ün bağıyla bağlı olan Seydiler Kiliminin tüm aşamaları, belirtilen coğrafi sınırdaki gerçekleşir.

Denetleme:

Denetimler, Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası koordinatörlüğünde; Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası, Fethiye Belediyesi, Seydikemer Belediyesi, Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Muğla Üniversitesi ve Seydikemer ilçesi Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğünden ürün hakkında bilgi sahibi uzman birer kişiden oluşan altı kişilik denetim mercii tarafından yerine getirilecektir.

Denetimler sırasında Seydiler Kilimine özgü zini ve tırnak motiflerin sayı ve düzenine bağlı olarak gelişmiş özgün desen, etek örgülerinin uygunluğu, iplik boyama usulleri, kilimlerde kullanılan renkler ve coğrafi işaret adı ve ambleminin kullanımının uygunluğu kontrol edilecektir.

Ürünün üretimi, ambalajlama ve pazarlama aşamalarına yönelik periyodik olarak yılda 1 defa ve ayrıca şikâyet durumunda her zaman denetim yapılır.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.